

Kommentarer till proposition 2012/13:69 Kränkande fotografering

Inledning

Propositionen är slarvig och lite motstridig. Vissa bestämmelser förklaras inte och andra öppnar för missförstånd.

1. Alternativ till förslaget - olovlig fotografering jämförs med olovlig avlyssning

Det bästa vore att jämföra olovlig fotografering med olovlig avlyssning. Det vill säga att det blir kriminaliserat att rigga upp en kamera och spela in ett skeende där man själv inte är närvarande eller deltagande.

Tillsammans med de bestämmelser som anges på sid 10 bland annat sexuellt ofredande skulle man därmed komma åt de exempel som brukar framhållas som mest stötande och det man vill kriminalisera.

Fördelen med en sådan bestämmelse är att man inte behöver precisera platsen för sådan fotografering och heller inte att den skulle komma i konflikt med normal nyhetsinhämtning. Olovlig avlyssning har aldrig varit någon etablerad journalistisk metod och bör heller inte bli det. Det bör också gälla för fotografering.

2. En kritisk genomgång till förslaget om kränkande fotografering

Om man nu trots allt ska hålla fast vid regeringens förslag behöver det ändras på åtskilliga punkter. Sidhänvisningarna i genomgången nedan med frågor och tveksamheter avser propositionen.

2.1 Klandervärda fall

På sid 17 heter det att endast ”de mest klandervärda fallen” är tänkta att träffas.

Det anges dock inte vad som menas med det. I lagstiftningsärenden brukar man ange vad som klart faller in under begreppet och vad som klart faller utanför, gråzonen däremellan brukar överlåtas till domstolarna. Här sker också första avsteget från grundprincipen att det är själva fotograferande som ska straffbeläggas. Det finns uppenbarligen fall då fotograferande inte ska straffas.

2.2 Identifierbarheten

Det framstår som orimligt att fotografier av person som inte kan identifieras ska kriminaliseras, sid 23.

Kan man verkligen tala om att kränkning när någon inte är möjlig att identifieras? Ska det alltså vara möjligt för någon som vet att det är han

eller hon som är på bilden att ange den till åtal även om ingen annan kan se vem det är?

Om man tar en bild av en t.ex. en situation och sedan maskar personerna till oigenkännlighet så ska det trots allt alltså kunna kriminaliseras.

Det skulle kunna finnas ett starkt motiv för att publicera en sådan bild, t.ex. ekonomisk brottslighet, knarkaffär, överlämnade av vapen etc. och en sådan publicering skulle alltså kunna anses försvarlig.

2.3 Avgränsning till person

Varför avses bara foton på personer?

Ska lagen vara konsekvent bör det även kunna vara möjligt att ställa någon till ansvar som fotograferat ett hem, vilket kan vara ett nog så stort integritetsintrång. Och varför bara levande personer? På sid 23 anges att "fotograferingen ska av en annan levande människa". Avlidna personer, t.ex. mordoffer, kan ju också bli fotograferade.

2.4 Bostadsbegreppet

I motivtexten framhålls åtskilliga gånger rätten och betydelsen för enskild att få vara i fred i **sin** bostad. "I bostaden bör nämligen var och en kunna räkna med att ha en fredad sfär" sid 26.

Men i lagtexten talas om "i bostad" och på något ställe förklaras att det avser alla bostäder och därmed motsvarande lokaler. Detta är en försåtlig glidning. Någon motivering till varför fotografering i hemlighet i alla bostäder, t.ex. även den fotograferandes bostad, ska kriminaliseras ges inte.

2.5 Hemlighetskriteriet

På sid 29 talas om att fotograferingen ska ske i hemlighet.

Med det menas att den fotograferade ska vara omedveten om att fotografering sker. Kameran kan då antingen vara helt dold eller att den fotograferade "i varje fall är totalt omedveten om att den för tillfället är i gång". Hur ska detta "totalt" omedveten tolkas? Det finns risk för att vid fototillfällen i någons bostad finns kameraman som håller kameran uppe och synlig vilket kan leda till tvistefrågor om motivet var "totalt" medveten om att kameran gick eller inte.

2.6 Försvarlighetsbegreppet

Nästa avsteg är att i vissa fall ska det vara försvarligt att olovligen och i hemlighet fotografera någon i någons bostad.

Som exempel nämns på sid 30 "nyhetsförmedling" för att påvisa missförhållanden i samhället som t.ex. vanskötsel i massmedier. Det innebär att det måste ske en bedömning syftet med fotograferingen men också av innehållet i bilden. Det leder till svåra bedömningsgrunder inte

bara för rättsskipningen utan också för eller kanske främst för fotografen på plats. **Det ska dessutom göras under stark tidspress eftersom bildtagning handlar om mycket korta tidintervaller.**

2.7 Vetenskapliga arbeten

På sid 31 anges också att undantag kan göras för vetenskapliga arbeten eller konstnärligt skapande.

I dessa fall ska utrymmet för det försvarliga vara ”mycket litet”. Det är enligt mitt förmenade en konstlad uppdelning att skilja på nyhetsförmedling, konst och vetenskap. Det rimliga är att som minsta gemensamma nämnare göra undantag för fotograferingar som sker i syfte att de ska offentliggöras i massmedier som omfattas av TF eller YGL.

Denna tanke avvisar regeringen med hänvisning till att den som ertappas skulle då kunna hänvisa till att syftet är just detta. Men att göra en sådan prövning är sannolikt lättare att göra än att bedöma om bilden ska anses utgöra nyhetsförmedling eller rymmas inom det konstnärliga och vetenskapliga undantaget.

2.8 Lagrubricering

Lagen borde betecknas som ”olovlig fotografering” inte ”kränkande...” eftersom den syftar till att kriminalisera själva handlingen och inte innehållet, sid 32.

I enlighet med det borde man inte tala om integritetskränkning utan om integritetsintrång. Kränkning bör användas när det handlar om kränkning i ordets verkliga mening.

2.9 Förverkande

Förverkandebestämmelsen på sid 34 är märklig.

Det blir direkt fel att säga att vid kränkande fotografering som ingår i tryck skrift etc. ska TF och YGL:s regler om konfiskering tillämpas. Skriften etc. ska alltså dras in vilket inte har stöd i TF eftersom det kräver att skriften fällt för tryckfrihetsbrott. Stycket borde utgå om det nu inte är så att lagstiftaren tänkt sig att ändra i TF och YGL.

2.10 Olaga förföljelse

Brottet hemlig och olovlig fotograferingen i vissa miljöer ska kunna räknas som ”olaga förföljelse” sid 36.

Det är en begriplig konstruktion om man menar fotografering som sker öppet, att offret ser kameran, men framstår som obegripligt när det omfattar hemlig fotografering som ju offret inte ska märka. Hur kan det som någon inte är medveten om klassas som ett fridsbrott?

2.11 Försvarlighetsavvägningen

På sid 41 sägs att vid bedömning om fotograferingen är försvarlig ska en bedömning av ”det intresse som fotografen företräder vägas mot ...” Vad menas?

Ska bedömningen ske utifrån vilket företag han eller hon representerar? Hur är detta tänkt att graderas eller är det bara felskrivning och borde stå ”det intresse som fotograferingen...”.

3 Problem vid publicering och slutsatser
Meddelarskyddet ska inte brytas, sid 17.

Men i de fall en bild publiceras med byline är det fritt fram för polisen att lagföra fotografen.

Här uppstår också frågan hur bevis ska säkras vid en eventuell lagföring. Ska domstol eller vid fara i dröjsmål, förundersökningsledaren, kunna fatta beslut om husrannsakan på redaktion? Och i så fall, hur ska det övriga redaktionella materialet skyddas?

I övriga fall ska lagföring inte ske inte.

Det finns däremot en skrivning på sid 17 som inger vissa betänkligheter. Där står att utgivaren har ansvaret för innehållet och att det inte påverkas av förbudet. Det borde tas bort för att inte skapa minsta illusion om att utgivaren kan bli ansvarig för bilder som tagits olovligen.

Det bör också varslas för risken att det publiceras bilder utan by-line och att de blir så många att det reses krav på att meddelarskyddet ska brytas i sådana fall.

Journalistförbundets slutsats blir att lagen bara torde träffa de fall där fotografen tas med ”fingrarna i syltburken” på plats samt i de fall bilden publiceras och har by-line.

Frågan är hur många fall det kommer att fånga in. Risken är att vi får en lag som är ineffektiv när det gäller att fånga in brotten men effektiv när det gäller att utså tvivel om vilka bilder som kan tas eftersom de bedöms bli försvarliga.

Ett sätt att undvika detta är utreda alternativet att jämställa olovlig fotografering med olovlig avlyssning enligt ovan.

Nils Funcke, författare och ledamot i Journalistförbundets yttrandefrihetsgrupp

Stephen Lindholm, journalist, ledamot av Journalistförbundets styrelse samt ordförande i yttrandefrihetsgruppen